

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ У СОЦІАЛЬНОМУ ТА ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРАХ

І. В. Жадан

БАЗОВІ СМИСЛИ ЦІННІСНОЇ СКЛАДОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ СТУДЕНТСТВА

Представлено результати дослідження особливостей структурування ціннісної складової політичної картини світу на основі поєднання неklasичної і постнеklasичної методології. Експліковано базові смисли ціннісних конструктів студентства, серед яких безпека, права людини і розвиток (причому безпека і права людини інтерпретуються молоддю як умови розвитку і самореалізації). За найбільш поширені в студентському середовищі визначено такі типи ціннісних дискурсів: ліберальний, консервативний, соціал-демократичний, аморфний. Виявлено високий ступінь інтегрованості системи ціннісних конструктів у політичній картині світу студентства (ціннісні смисли інтерпретуються в різних ціннісних конструктах, є розуміння цінностей-цілей і цінностей-засобів (умов) тощо). Встановлено, що ціннісний дискурс студентства скоріше аналітичний, знаковий, безпосередній, але емоційно не забарвлений, тобто ціннісні значення “не переживаються” молоддю. До механізмів оптимізації процесу структурування ціннісної складової політичної картини світу молоді віднесено: розширення спектра ціннісних інтерпретацій, рефлексію узгодженості ціннісних значень, артикуляцію ціннісних практик.

Ключові слова: ціннісний дискурс, структурування, смисли, ціннісні конструкти, механізми, політична картина світу.

Проблема. Актуальність дослідження особливостей структурування ціннісної складової політичного дискурсу молоді зумовлена, з одного боку, браком наукових уявлень про перебіг цього процесу в перехідних суспільствах, а з другого – потребами практики, пов’язаними насамперед з вирішенням завдань прогнозування політичної поведінки потенційно найбільш активної соціальної групи суспільства.

Метою дослідження було виявлення базових значень і смислів ціннісного дискурсу студентської молоді. Початковим етапом нашої роботи стало розроблення програми емпіричного дослідження, у якій відповідно до поставлених завдань було зроблено спробу поєднати

класичну і постнекласичну методології дослідження. Такий підхід зумовлений висунутим раніше припущенням про якщо не домінування, то принаймні значну поширеність постмодерного політичного дискурсу в молодіжному середовищі, вивчення якого потребує передусім якісних методів.

За результатами емпіричного дослідження передбачалося вирішити низку завдань:

- визначити ціннісні пріоритети та ціннісно-сміслові конструкти, що зумовлюють ті чи ті типи структурування політичної картини світу, та побудувати відповідну типологію молодіжних ціннісних дискурсів;

- експлікувати змісти ціннісних конструктів студентської молоді;

- з'ясувати особливості ціннісної складової політичної картини світу молоді (часова спрямованість – минуле, майбутнє, теперішнє; активність-пасивність, аналітичність-синтетичність, знаковість-змістовність, безпосередність-опосередкованість, Я-центрованість, інтерпретативність, потенційність як багатоманітність можливостей розгортання, контекстуальність);

- визначити ступінь інтегрованості системи ціннісних конструктів у політичній картині світу студентської молоді.

Вирішення поставлених завдань забезпечувалося використанням блоку методик:

а) методики вільного опису (респондентам пропонувалося обрати з переліку політичних цінностей (18 позицій) ті, що найбільш значущі для них особисто, і прорангувати їх, після чого описати, що саме означають для них ці цінності і чому саме вони важливі);

б) методики сортування ознак (застосовано розроблений бланк дослідження, що включає п'ятдесят ознак (значень) щодо семи політичних цінностей);

в) методики моделювання ситуацій (респондентам пропонувалося уявити життя без найважливіших, на їхню думку, цінностей та описати загрози, які виникнуть у ситуації відмови від найбільш значущих цінностей).

У дослідженні взяли участь 359 респондентів (студенти ВНЗ центрального та південного регіонів), у тому числі із застосуванням методики вільного опису та методики моделювання обстежено 86 осіб, решта – 273 особи – взяли участь у дослідженні за методикою сортування ознак.

Зазначимо, що найменш інформативною показала себе методика моделювання ситуацій. Респонденти виявилися не готовими до прогнозування загроз для них особисто в разі втрати тих чи тих цінностей

(або відмови суспільства від них). Практично всі прогнози виглядали як сценарії глобальних катастроф: від хаосу, повної некерованості (vs встановлення тоталітаризму) у суспільстві, абсолютної неспроможності зробити будь-що належним чином до деградації і неповноцінності всіх членів суспільства. На нашу думку, це свідчить про брак належного “переживання” молоддю цінностей, схематичність її ціннісних конструктів.

За результатами рангування найбільш значущих цінностей із запропонованого переліку було побудовано загальний рейтинг політичних цінностей. Як видно з таблиці, перші позиції в рейтингу посідають постматеріальні цінності. Водночас кожен п’ятий з опитаних узагалі не вважає свободу цінністю, для 23% респондентів не є значущою цінністю права людини, розвиток не вважають цінністю 31% студентів.

Таблиця

Рейтинг найбільш важливих для респондентів політичних цінностей

Цінності	Бали ¹	Кількість виборів	Місце в рейтингу
Справедливість	1117	70	1
Свобода	1082	68	2
Права людини	1044	66	3
Розвиток	897	59	4
Безпека	885	56	5
Добробут	798	60	6
Відповідальність	712	52	7
Законність	613	45	8
Толерантність	597	56	9
Порядок	588	43	10
Стабільність	502	36	11
Екологізм	379	32	12
Еволюційність	272	21	13
Плюралізм	242	20	14
Революційність	222	13	15
Легітимність	188	18	16
Ідеологія	152	16	17
Влада	70	11	18

¹ Для обробки результатів дослідження було розроблено процедуру, згідно з якою враховувалася не лише кількість виборів, а й рівень значущості, який був визначений респондентами для кожної цінності, що дало змогу вирахувати кількість балів, набраних кожною з цінностей.

На попередньому етапі дослідження з використанням психо-семантичного інструментарію ми розробили факторну модель, яка відображає структуру ціннісної складової політичної картини світу студентської молоді [1, с. 200]. Першим фактором у цій моделі виявився ідеологічний. У рейтингу ж політичних цінностей ідеологія посідає передостанню позицію. Суперечність? На перший погляд – так. Утім, пояснення цього феномена ми знаходимо у Л. Г. Фішмана, на думку якого під завісу модерну на зміну ідеології приходить поняття “політичного дискурсу”, який “...являє собою специфічний спосіб мислення і орієнтований на досягнення характерних для нього цілей” [2, с. 88]. За такої інтерпретації, а також з огляду на те, що перший фактор був представлений пропозиціями, які відображають ставлення до ліберальних цінностей та націонал-демократичної ідеології, і з урахуванням представлених нижче результатів якісних досліджень питання, власне кажучи, знімається.

Аналіз значень найбільш значущих ціннісних конструктів, здійснений на основі складених респондентами, описів, виявив широкий спектр їх інтерпретацій студентством. За результатами якісного аналізу окремі значення були тематично згруповані, що дало змогу визначити базові ціннісні смисли респондентів. Наведемо теми і значення цінностей, що посідають перші сходинки в рейтингу.

Теми і значення цінності **“справедливість”**:

- *тема справедливої кари*: розплата за скоєне; покарання винних згідно з буквою закону; злочинці мають бути покарані, незважаючи на їхній статус у суспільстві;

- *тема моралі*: дієвість принципів моралі; поведінкова матриця, що забезпечує рівність, свободу і вище благо; оцінювання вчинків згідно із загальнолюдськими цінностями; заохочення добра і заглушення небажаного; чітке дотримання моральних засад суспільства;

- *тема рівності (прав людини)*: рівність усіх людей, рівні права для всіх, робота залежно від рівня знань, відносно рівні можливості для кожного, відсутність обмежень у правах, однакова відповідальність перед законом, однакові можливості для самореалізації, заперечення вибірковості;

- *тема безпеки*: захищене середовище, де кожен почувається надійно, спокійно, безпечно; захист від анархії, свавілля і беззаконня;

- *тема закону*: справедливість як найголовніший критерій правосуддя і взагалі життя; те, на чому має ґрунтуватися законність.

Теми і значення цінності **“свобода”**:

- *тема розвитку*: гарантія самореалізації, повноцінного життя; вільне життя і вільний розвиток для кожної особистості; база життя і діяльності, без якої неможливі інші цінності і деградує життя; з нею

можна досягти будь-чого; рушійна сила розвитку світу, без неї людина не є повноцінним членом соціуму;

- *тема безпеки*: можливість розпоряджатися власним життям на свій розсуд і не переживати за власну безпеку, гарантування майбутнього і безпеки;

- *тема вибору*: можливість вільно висловлювати свої думки, виконувати певні дії; право на власну думку; право вільно обирати те, чого хочеться; добра воля людини чинити так, як вона вважає за потрібне;

- *тема прав людини*: те ж саме, що й права людини.

Теми і значення цінності **“права людини”**:

- *тема ставлення влади до людей*: ставлення до людей як до людей; упевненість у тому, що ти людина серед інших людей; людське ставлення до громадян;

- *тема захисту (безпеки)*: упевненість кожного, що його права будуть захищені;

- *тема розвитку*: передумова розвитку; рівні умови, право на самореалізацію, необхідні для самовираження і захисту інтересів.

Теми і значення цінності **“розвиток”**:

- *тема життя і процвітання*: сенс існування, умова існування суспільства; повноцінне життя; держава процвітає, коли кожен може вільно розвиватися; відсутність розвитку – то деградація; послідовність змін на краще, життя – це рух уперед;

- *тема свободи і прагнень*: те, що робить людину вільною від думки інших, можливості для особистісного розвитку, до якого здатні лише ті люди, котрі чогось прагнуть, а без прагнень людина нічого не зможе досягти у своєму житті;

- *тема еволюційності*: поступальний, стабільний та рівноправний економічний і культурний (менталітет, самосвідомість) розвиток.

На нашу думку, виділені теми можна розглядати як смислові блоки ціннісних конструктів респондентів. А той факт, що в інтерпретаціях трьох конструктів, які очолюють рейтинг політичних цінностей, фігурують теми *безпеки, прав людини і розвитку* (причому безпека і права людини інтерпретуються респондентами як умови розвитку і самореалізації), дає підстави для припущення, що саме вони й утворюють ядерні смисли ціннісної складової політичної картини світу студентства.

На наступному етапі дослідження за результатами співвіднесення цінностей, які посідають перші три рангові позиції, та аналізу описів (виявлення значень обраних цінностей) було визначено *чотири типи ціннісних дискурсів* респондентів.

Перший тип – *ліберальний ціннісний дискурс* (30,2% респондентів). Базові цінності тут – свобода, права людини, що розглядаються як умова розвитку і самореалізації. Окрім того, серед найбільш значущих фігурують екологічність, плюралізм, толерантність, відповідальність, безпека (як захищеність власності, особистої інформації тощо).

Різновидом ліберального дискурсу є *дискурс законності* (11,6% респондентів). Перші рангові позиції в цій групі посідає безпека в поєднанні з правами людини і законністю, які розглядаються як умова самореалізації та розвитку.

Другий тип ціннісного дискурсу ми назвали *консервативним*. Він представлений респондентами, які перші позиції віддають цінностям добробуту, безпеки, порядку, стабільності. Таких виявилось 27,9%. В описах цієї групи респондентів переважають інтерпретації: “ці цінності мають бути підперті владою”, “здорове захищене суспільство – міцна держава”, “жити в добробуті і комфорті”, “впевненість у завтрашньому дні”, “комфортне і безпечне середовище”, “жити спокійно” тощо.

Третій тип – *соціал-демократичний дискурс* – охоплює два підтипи. Перший підтип – *дискурс справедливості* (15,1% респондентів). У ціннісній картині світу цієї групи студентів справедливість, що інтерпретується переважно як рівність прав і можливостей, виступає умовою законності, дотримання прав людини, стабільності, добробуту, безпеки і порядку. Другий підтип демократичного дискурсу – *дискурс відповідальності* (“за власні вчинки”, “за скоєне”, “за свої дії”, “говорять про свої права, а про обов’язки забувають”) – репрезентований 8,1% респондентів. Встановити якісь закономірності поєднання відповідальності з іншими цінностями в ціннісних конструктах молоді не вдалося. Ті, хто вважає відповідальність найважливішою цінністю, наступними за значущістю вважають справедливість, стабільність, толерантність, безпеку, права людини, легітимність, розвиток.

Тип ціннісного дискурсу решти респондентів (7,1%) ми означили як *аморфний* – насамперед на підставі аналізу описів, яким властиві абстрактність, недостатня артикульованість, апеляція до невизначених категорій моральності та духовності, констатація браку цінностей у нашій країні тощо.

З огляду на отримані результати можемо констатувати неоднорідність політичного ціннісного дискурсу студентської молоді, виділивши при цьому тенденцію до переважання ліберальних ціннісних смислів. Разом з тим наведені дані не дають підстав для висновку про домінування постмодерного ціннісного дискурсу студентства, хоч перший тип дискурсу, репрезентований 41,8% респондентів, можна з певними застереженнями інтерпретувати як постмодерний.

Щоб уточнити отримані результати, було проведено дослідження за методикою сортування ознак із використанням спеціально розробленого бланка дослідження, який містить п'ятдесят ознак (значень) щодо семи політичних цінностей. Пропоновані в бланку переліки репрезентацій були сформовані за результатами контент-аналізу дискурсу суб'єктів політичної соціалізації та аналізу описів респондентів. Найменш представленими в дискурсі ЗМІ та політичних сил виявилися ліберальні цінності, а також цінності справедливості і прав людини, тому частка репрезентацій, внесених у бланк з навчальних програм та матеріалів громадських організацій, у цих розділах була найбільш вагомою. Оскільки спектр інтерпретацій політичних цінностей неоднаковий, то варіює і кількість пропонованих альтернатив для окремих цінностей у бланку методики (від шести до десяти). Респондентам пропонувалося з переліку значень кожної із цінностей обрати три, найбільш значущі для них особисто.

Свобода вибору виявилася для студентів найбільш важливою серед репрезентацій свободи (81%), на другому місці за значущістю – *незалежність у думках і діях* (65,9%), далі – *свобода переконань* (38,1%), *свобода і права інших* (33,3%), на останньому місці – *свобода пересувань* (31,5%). Незначна частина (0,7%) респондентів, які вибрали альтернативу “інше”, найчастіше констатували брак свободи в країні.

Загалом змістові інтерпретації цінності “свобода”, отримані за методикою сортування ознак, не різняться суттєво від отриманих у вільних описах. Варто акцентувати порівняно низьку значущість цінності свободи і прав інших. На нашу думку, це може бути наслідком, з одного боку, недостатньої артикульованості в соціалізувальному дискурсі, а з другого – недостатньої відрефлексованості умов існування свободи.

Ознаками *влади* як цінності респонденти вважають: *справедливість* (52,8%), *порядок* (45,1%), *законність* (39,6%), *захист* (38,8%), *добробут* (31,1%), *контрольованість* (20,5%), *моральність* (19,4%), *компетентність* (19,1%), *легітимність* (5,5%). Деякі респонденти (1,8%) обрали альтернативу “інше”, вказавши на невідповідність української влади запропонованим ознакам.

З огляду на низьку привабливість *влади* як цінності (остання позиція у рейтингу цінностей, негативні оцінки діяльності чинної влади тощо) викликає чимало запитань те, що лише кожен п'ятий респондент вважає значущими контрольованість, компетентність і моральність *влади*, і зовсім незначною є кількість тих, хто орієнтований на легітимність *влади*. На нашу думку, розгорнуті репрезентації очікувань від *влади* на тлі недооцінки механізмів їх реалізації свідчать про обмеже-

ність насамперед освітнього дискурсу, а також брак раціональності ціннісних конструктів, пов'язаних з владою.

Відповідальність, в уявленнях студентів, – це передусім *небайдужість* (50,6%), *відповідальність за близьких* (38,8%), *відповідальність за свою справу* (38,5%), *прозорість і законність дій* (38,1%), *відповідальність за свою країну* (33,3%), *відповідальність за своє життя* (31,1%), *активність* (28,2%), *підзвітність* (5,5%). Рейтинг найбільш значущих ознак відповідальності відображає неузгодженість репрезентацій цього ціннісного конструкта – відповідальність за своє життя виявилася менш значущою, ніж відповідальність за близьких і країну; до того ж кількість виборів ознак відповідальності була найнижчою, що підтверджує символічність цього конструкта для респондентів.

Найбільш значущою ознакою дотримання прав людини студенти вважають *рівність усіх перед законом та судом* (63,2%), на наступних позиціях – *можливість захистити свої права* (59,2%), *право на життя і тілесну недоторканність* (50,7%), *рівність людей у своїй гідності* (40,8%), *свобода віри і совісті* (26,8%), *свобода від незаконного арешту* (14,7%), *право на опір гнобителям* (9,6%). Права людини в описах респондентів репрезентовані найбільш абстрактно, більшість акцентує увагу на “праві” і “рівності”. У жодному з описів не трапляється розуміння прав людини як невід’ємних прав особи, які мають природну сутність й існують незалежно від закріплення в законодавчих актах держави. Рейтинг найбільш значущих ознак прав людини, складений за методикою вибору ознак, дає змогу окреслити інтерпретативний простір цього конструкта в молодіжному дискурсі.

Розвиток в уявленнях молоді передбачає *баланс інтересів усіх груп людей* (68,3%) та *екологічність* (52,4%). Реалізацію цих умов більшість респондентів пов’язують з *еволюційним розвитком* (59%), на *революційні зміни* зорієнтовано майже втричі менше (21% опитаних). Якщо в описах акцент був зроблений на цілях розвитку, то при виборі ознак респонденти зосередилися на умовах реалізації цієї цінності. Слід зазначити, що баланс інтересів та екологічність обирають як орієнтовані на еволюційні перетворення, так і ті, хто прагне революційних змін.

Ознаками *ліберальних цінностей* студентська молодь вважає: *толерантність* (51,3%), *гарантії прав людини* (48,7%), *індивідуальну свободу (автономність)* (46%), *можливість впливати на рішення влади* (37,3%), *захист від сваволі влади* (36,5%), *плюралізм* (20,9%), *мультикультуралізм* (7,2%). Вибір найбільш значущих репрезентацій ліберальних цінностей не повністю кореспондується з попередніми виборами – “активні” репрезентації (індивідуальна автономність, мож-

ливість впливати на рішення влади) не вийшли на перші позиції (для порівняння: свободи вибору прагне 81% респондентів, а індивідуальної свободи (автономності) – лише 46%).

Справедливість, на думку молоді, виявляється у *рівноцінності інтересів усіх груп людей* (50,9%); *однаковому поводженні з людьми і відмові від привілеїв та імунітету, пов'язаних з національними та релігійними ознаками* (46,5%); *співвідношенні свободи і рівності* (26,6%); *взаємозв'язку скоєного та розплати* (23,6%); *розподільній справедливості* (22,1%); *неупередженості і забороні свавілля* (20,7%); *поділі загальних благ пропорційно внеску кожного члена суспільства* (20,7%); *відповідності* (15,5%); *справедливому обміні* (12,6%); *впорядкованості* (11,4%). Найбільш значущими ознаками справедливості названо практично ті ж, що фігурували і в описах. Водночас частоти вибору не надто високі, що можна пояснити як широтою спектра інтерпретацій, так і багатоплановістю ціннісного конструкта.

Висновки:

1. Поєднання кількісних і якісних методів дослідження дало змогу визначити такі особливості ціннісної складової політичної картини світу молоді:

а) ціннісний дискурс студентської молоді неоднорідний; виділені типи дискурсу очевидно є найбільш поширеними, утім не виключено, що подальші якісні дослідження дадуть змогу виділити й інші, а також уточнити сутність типу, означеного нами як “аморфний”;

б) ціннісний дискурс студентства спрямований переважно у майбутнє; однаково чітко артикульовані цінності-цілі і цінності-засоби у ліберальному дискурсі та дискурсі законності; у консервативному дискурсі бракує розгорнутих інтерпретацій з приводу цінностей-засобів; соціал-демократичний дискурс виявився найменш структурованим;

в) на даному етапі дослідження не вдалося однозначно визначитися щодо переважання активності/пасивності в ціннісному дискурсі;

г) ціннісний дискурс студентства скоріше аналітичний, знаковий, безпосередній, але емоційно не забарвлений;

д) підстав для висновку про Я-центрованість дискурсу замало – описи переважані абстрактними, загальними апеляціями до світового досвіду, історії людства тощо, водночас бракує проєкцій на власні потреби, проблеми, інтереси, а також власних переживань ціннісних значень.

2. На основі порівняння результатів дослідження за різними методиками виявлено високий ступінь інтегрованості системи ціннісних конструктів у політичній картині світу студентства (ціннісні смисли

інтерпретуються в різних ціннісних конструктах, є розуміння цінностей-цілей і цінностей-засобів (умов) тощо).

3. Результати аналізу ціннісної складової політичної картини світу є підставою для припущення про існування механізмів структурування політичної картини світу молоді, які можуть бути актуалізовані для оптимізації цього процесу, зокрема розширення спектра ціннісних інтерпретацій, рефлексії узгодженості ціннісних значень, артикуляції ціннісних практик.

Література

1. *Жадан І. В.* Ціннісна компонента в політичній картині світу молоді: модель емпіричного дослідження / І. В. Жадан // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей / НАПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – К. : Міленіум, 2013. – Вип. 32 (35). – С. 197–206.
2. *Фишман Л. Г.* Дискурс политического постмодерна / Л. Г. Фишман // Современные теории дискурса: мультидисциплинарный анализ. – Екатеринбург : Изд. Дом “Дискурс-Пи”, 2006. – С. 87 – 94. – (Серия “Дискурсология”).

Reference

1. Zhadan, I. V. (2013). Tsinnisna komponenta v politychnii kartyni svitu molodi: model' empirychnoho doslidzhennia [Value component of youth political world view: a model of empirical research]. *Naukovi studii iz sotsial'noi ta politychnoi psyrholohii* [Scientific Studies in Social and Political Psychology], 32 (35), 197–206 (ukr).
2. Fishman, L.G. (2006). Diskurs politicheskogo postmoderna [Discourse of political post-modernism]. In L. G. Fishman (Eds.), *Sovremennye teorii diskursa: mul'tidistsiplinarnyi analiz* [Modern theories of discourse: multidisciplinary analysis] (pp. 87–94). Ekaterinburg: Publishing House “Diskurs-Pi” (rus).

Жадан И. В. Базовые смыслы ценностной составляющей политической картины мира студенчества

Представлены результаты исследования особенностей структуризации ценностной составляющей политической картины мира на основе сочетания неклассической и постнеклассической методологии. Эксплицированы базовые смыслы ценностных конструктов студенчества, среди которых безопасность, права человека и развитие (причем безопасность и права человека интерпретируются молодежью как условия развития и самореализации). Как наиболее распространенные в студенческой среде определены такие типы ценностных дискурсов: либеральный, консервативный, социал-демократический и аморфный. Выявлена высокая степень интегрированности системы ценностных конструктов в политической картине мира студенчества (ценностные смыслы интерпретируются в разных ценностных конструктах, есть понимание ценностей-целей и ценностей-средств (условий) и т. п.). Установлено, что ценностный дискурс студенчества скорее аналитический, знаковый,

непосредственный, но эмоционально не окрашенный, то есть ценностные значения “не переживаются” молодежью. К механизмам оптимизации процесса структуризации ценностной составляющей политической картины мира молодежи отнесены: расширение спектра ценностных интерпретаций, рефлексия согласованности ценностных значений, артикуляция ценностных практик.

Ключевые слова: ценностный дискурс, структуризация, смыслы, ценностные конструкторы, механизмы, политическая картина мира.

Zhadan I. V. Basic meanings of the value component of university student world political outlook

The article presents findings of the research focusing on peculiarities of structuring political world outlook value component carried out on the basis of combination of non-classical and postclassical methodologies. Basic meanings of university students value constructs have been explicated. They are safety, human rights and development (herein safety and human rights are interpreted by the youth as conditions for development and self-realization). The most widely spread types of student value discourses turned out to be liberal, conservative, social-democratic, and amorphous. There is evidence of high level integration of value construct system in the political world outlook of university students (value meanings are interpreted in different value constructs; there is understanding of value-aims and value-means (conditions) and the like). It has been proved that the student value discourse is rather analytical, semiotic and direct, but is emotionally neutral; students have not experienced the meaning of the values. Optimizational mechanisms's process of structuring youth's political world outlook value component have been determined. They are broadening the spectrum of value interpretations, reflection of value meaning consistency and articulation of value practices.

Key words: value discourse, structuring, meanings, value constructs, mechanisms, political world outlook.

© Жадан І. В.

Л. О. Кияшко

КОНЦЕПЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ

Аналізується проблема психологічної допомоги та психологічного супроводу діяльності навчальних закладів та громадських молодіжних організацій щодо формування у молоді готовності до ефективної участі в суспільно-політичному житті країни. Представлено моделі, напрями та форми роботи психологічних служб у громадських організаціях та навчальних закладах щодо формування мотивації та навичок політичної участі. Розкрито зміст, умови та принципи реалізації програм корекції та формування навичок політичної участі молоді. За результатами аналізу емпіричних досліджень визначено